

PUNKT G B: 56.225598° L: 10.588615°

URØRT SKOV

Efter den sidste istid kom mennesket til Danmark. Der er meget, der tyder på, at de kom til Mols relativt tidligt. Træerne indvandrede hurtigt efter istidens afslutning – allerede fra 9.300 år f.v.t. – og den blev tættere og tættere hen over de næste tusinde år. I Ældre Lindetid, ca. 6.800 år f.v.t. var den så tæt, som du ser her. Ufremkommelig med væltede træer. Da man begyndte at dyrke jorden, skulle der først ryddes marker i skoven med stenøkser. Det skete omkring 4000 år f.v.t. – også kaldet Yngre Lindetid.

ISTIDEN PÅ MOLSLABORATORIET

Forslag til yderligere læsning:
Køb på www.nathistshop.dk. Pris fra 50 kr. + porto

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Aalborg ZOO

NATURHISTORISK MUSEUM
MOLSLABORATORIET
Strandkærvej 6, Femmøller, 8400 Ebeltoft

ISTIDSRUTE PÅ MOLSLABORATORIET

Istidsruten på Molslaboratoriet viser de klassiske spor efter istiden, som stadig kan ses i det danske landskab.

Turen byder blandt andet på et formodet dødishul, smeltevandsslugt og tidligere havbund. Der er fritgående vilde Exmoorponyer og Galloway-kvæg, der "plejer" landskabet, præcis som de store græsædere, mammutter, heste og hjorte gjorde under sidste istid.

Husk gummistøvlerne på regnvejrsdage. Brug breddegrad (**B**) og længdegrad (**L**) til at finde hen til stederne – de kan sættes ind i eksempelvis Google Maps. Stederne er også angivet på kortet på bagsiden. Bemærk at ruten ikke er egnet for dårligt gående, klapvogne og barnevogne.

PUNKT A

B: 56.22281° L: 10.58464°

LITTORINASKRÆNTEN

Du befinder dig nu på bunden af havet – eller det ville du have gjort for ca. 9000 år siden. Da isen efter den seneste istid, Weichsel, medførte det store havstigninger. De to tydelige skrænter til venstre og højre for Strandkærvej var tidligere kystkliner. Men så begyndte landjorden langsomt at hæve sig, fordi isen ikke længere pressede ned på undergrunden. I løbet af de sidste 9000 år er jorden hævet så meget, at kystlinjen i dag ligger længere ude end istidshavet.

Man kalder også stenalderhavet for Littorinahavet, fordi man har fundet strandsnegle af familien Littorina. Deres slægtinge findes også i dag ved de danske kyster – nemlig stor strandsnegl (*Littorina littorea*).

PUNKT B

B: 56.22449° L: 10.58006°

SMELTEVANDSSLUGT

I slutningen af sidste istid blev det varmere, og isen begyndte for alvor at smelte. Når meget is smelter, bliver det til meget vand. Vandet skal ud til havet, og da undergrunden på Mols stort set kun består af sand, bliver der skåret dybe slugte ud i landskabet.

Det er der, du befinder dig lige nu – på bunden af en. Læg mærke til de høje bakker på begge sider af vejen. Efterfølgende har menneskene lagt en vej i bunden af smeltevandsslugten, for her var stigningen allerede jævnet ud.

PUNKT C

B: 56.227033° L: 10.573829°

BRANDDAMMEN

Der er ikke mange søer i Mols Bjerge. Det skyldes, at undergrunden næsten kun består af sand, og sand kan ikke holde på vand. MEN lige her ligger der et lerlag under søen, der holder på vandet i jorden, og derfor kan der ligge en lille sø imellem de to gårde.

Tidligere var branddammen en vigtig "forsikring" for gårdene. Madlavning blev lavet på åbne ildsteder, og husene blev lyst op med levende lys. Brand var en reel fare, hvor en branddam tæt på kunne redde husholdning og livsgrundlag.

PUNKT D

B: 56.231° L: 10.57667°

DØDISPRÆGET LANDSKAB

Dødis er en isklump, som er efterladt efter isens tilbagesmelting. Smeltevandet fra isen bragte grus og sand med sig, som efterhånden lagde sig over isklumpen som en isolerende dyne. Selvom isklumperne lå godt isoleret under sand og grus, smeltede de langsomt væk. Grus og sand sank sammen, og dannede til sidst et hul i landskabet.

Dødishuller kan, som her, have vand i bunden i form af en mose eller sø, men der er ikke nogen tilførsel af vand fra åer, bække eller kilder. Af samme grund er vandet surt, så de planter og dyr, som bor i dødishullet, er højt specialiserede. Hvis vi dræner dødishullerne og laver dem til agerjord, mister vi de arter, som er knyttet til dette levested.

PUNKT E

B: 56.22967° L: 10.5842°

SANDVEJEN

Her kan man tydeligt se, hvad Mols er lavet af – sand. Sandet er afleveret af gletsjerne – i den seneste istid. Sandet har stor betydning for det plante- og dyreliv, som findes i Mols Bjerge.

Sandet kan ikke holde på vand og næring – det suser lige igennem. Og derfor findes der her en overvægt af liv, som er tilpasset en nøjsom tilværelse uden ret meget næring. Samtidig bliver sandet hurtigt varmt om foråret. Det betyder gode betingelser for en stor mængde krybdyr, som elsker de varme sandede overflader uden ret mange planter.

PUNKT F

B: 56.22928° L: 10.59099°

TRINDEHAVEN

Nu er du nået hele vejen ned på havbunden igen. Dette sted er det sidste sted, der har været dyrket på Molslaboratoriets arealer. Det er der flere grunde til. Det er naturligvis lettere at dyrke et fladt areal frem for et bakket område. Desuden er det hernede, neden for bakken, at alt vand samler sig. Det betyder meget, når man skal dyrke en afgrøde i den sandede jord. Man har brug for al det vand, som man kan få fat i. Arealerne neden for littorinaskrænterne er så flade, fordi det netop er tidligere istidshavbund.

PUNKT G - se bagsiden